

Skriv kort! Mange lange innlegg gjør at ventetiden for å komme på trykk blir lang. Derfor må vi oppfordre alle til å fatte seg i korthet. Innlegg på mer enn 2 A4-ark med dobbel linjeavstand vil til enhver tid bli plassert bakerst i køen. Vi trykker ikke anonyme innlegg. Red.

NS-barn og historiens lærdommer

Av Ivar Bakke, Våg

Ole Wilhelm Klüver har skrevet et engasjert og tankevekkende innlegg. Bakgrunnen er min bokanmeldelse av Eystein Eggens selvbiografiske bok «Gutten fra Gimle» (12. september).

Selv vedkjenner jeg meg å tilhøre «det seirende samfunnets idealer», og har gjennom en viss tid interessert meg for de som ikke gjør det. Om NS-barnas vanskelige har jeg bare lest Haagen Ringnes' bok «I skyggen av solkorset». Av øvrig «NS-litteratur»; en hel del. Som anti-nazist finner jeg det galt å straffe folk pga. deres foreldre, eller innføre yrkesforbud. Jeg tror det er riktig og nødvendig å la Eystein Eggens komme til orde i den offentlige debatt, selv om hans forhold til nazismen er uavklart. Hans bok kaster et blekt lys over en fortiet virkelighet, og viser tydelig den ambivalens som hans bakgrunn innbyr til. Klüver tolker meg dithen at NS-barn må skille mellom blomster og skitt for å få lov til å skrive, og spør ironisk om ikke jeg kan hjelpe dem, «slik at ingen lenger behøver å ta katastrofalt feil» (...). «Han har nok også noe å si til Stalins barn.»

Etterpåklokskap er en miskjent dyd. Hvis Hegel har rett, kommer all innsikt for sent, dvs. i etterkant av begivenhetene. Skal vi av den grunn avstå fra innsikt og erkjennelse, ettersom ingen er perfekt? Alle politiske parti med noe fartstid har jo mørke flekker på rullebladet. NS har lenge vært en bekvem og ufarlig skyteskive – en gruppe det var lett å ty til, særlig når en skulle ramme andre i samme slengen. Fascismen hadde stor sympati innen brede borgerlige lag og partier på 30- tallet. Aftenposten, som i 1935 slo stort opp Goebbels' gratulasjonstelegram, er kjemisk lukket for ansatser til kritikk av Høyres nazi-vennlige fortid. Arbeiderpartiets skiftende forhold til Stalins regime, samt deres demokratiske praksis etter krigen, er et sirkus for seg. At spesielt NS-barn opplever dette som hykleri fra det politiske establishment, skjønner jeg godt.

Magne Skodvin sa engang at han ikke hadde noe ønske om å overbevise gamle NS-folk om hva de faktisk var med på – la dem få dø med sin overbevisning og sitt selvbilde intakt. Selv tilhører jeg de lette komiske idealister som mener det er mulig å lære av historien. Da må den først erkjennes. Hadde flertallet av nazismens tilhengere visst hva de virkelig bidro til av menneskelig lidelse, hadde de vendt seg bort i avsky. Men hva med dagens ungdom, som ikke interesserer seg for politikk eller historie?

I dagens situasjon, med fremmedfrykt og aggressiv nasjonalisme, er det deprimierende aktuelt stoff vi nå snakker om. For å trekke en parallell: Hadde 70- tallets marxister lest Koestler og Solsjenitsin og kunnet mer om realsozialismens historie, hadde de kanskje mange latt seg blende av ideologi som rådde grunnene i vårt land underlagt sovjetdiktaturet. Derfor kan dagens gamle AKP'ere stå fram og beskrive sine politiske eksperimenter som «vanvittig spennende og dristige, og noe jeg er stolt av» for å sitere en av dem, Dag Solstad. AKP-forfatterne, som insisterte på at alt er politikk, opplever nå en nesten totalt estetiserende mottakelse. Jeg finner det uforenlig med å ta folk på alvor. Mitt spørsmål til NS-barn, AKP'ere m. fl. som ønsker å være «stolte av sin fortid», blir dette: Hvor egosentrisk er det lov å resonnerer omkring historiske fenomener? Var konsentrasjonsleirene bare morsomme rekvisitter i nor-

ske ungdommers trang til spenning og revolt mot det bestående?

Klüver har rett i at få klarer dette med å skille klint og hvete, at vi er barn av vår tid og dens villfarelser. Hva så? Skal vi avskjære oss fra å lære av så dyrekjøpte erfaringer? Jeg er ikke ute etter å gjenreise respekten for «den plettfriske», jeg tror ikke på myten om den kultur-radikale ufeilbarlighet. Jeg bare insisterer på at det fortsatt er noe som heter å ta feil. Og at vi må forsøke å innpasse det. En del av dagens historikere streker hvor tåpelig det var å misere over historien, og

stille seg nøytral. En del kausierer denne nøytralitet ved å moralisere overfor alle andre enn nazister. Men overfor massemyrderier finnes det ingen verdifri objektivitet. Det er noe av det totalitære ved totalitære ideologer. De tvinger oss til valg.

«Hvorfor får vi ikke lov til å skrive om vår barndom og prøve å finne klarhet i alle de brokker vi sitter med av våre foreldres forsvunne verden» – spør Klüver.

Gjør det! Kom til klarhet! Deres foreldre tok feil, hvor gode og snille de elters var. De var så langt fra de eneste. Det finnes så altfor mange gode mennesker som har trodd på en dårlig sak. Men deres krav på respekt er ikke det eneste hensyn å ta. De er langt fra de eneste minoriteter i vårt land som lever i frykt. Noen har en annen hudfarge enn vår. De er her. Nå. Hva du får øye på når du ser dem, avhenger bl.a. hvordan du tolker ditt eget lands fortid. Historien har stor sans for ironi. De russerfangene som overlevde nazismens redsler ble nesten uten unntak utlevert til Stalins fangeleire etter krigen. Dette skjedde i en periode hvor nesten bare NS-folk hadde et realistisk bilde av sovjetstaten. Skal vi glemme dette? Vi «gode nordmenn» glemmer likene i dine skap, mot at du glemmer våre?

Klüver gleder seg til Bondelagets jubileum, hvor det skal bli vanskelig å «fortrenge det gamle Bondepartiets bedre sider». De sidene det siktes til er trolig den sympati for nazismen som bonde-bevegelsen hadde. En bevegelse som delvis oppfattet sin tid som fiendtlig, og vendte seg mot ideologiske lommetyver som tilbød respekt og aktelse – og synde bukker en kunne hate. Det blir nok et tema for både historikere og partipolitiske sluggere. Det kommer nok til å svi. Men vi lyt tåle det.

(Dette er Ivar Bakkes svar på Klüvers artikkel i NATIONEN 3/10-94.)